

*Encyklopedické heslo***JINDŘICH BRICHTA**

* 27. 6. 1897 Praha

† 6. 7. 1957 Praha

Kameraman hraného a dokumentárního filmu, režisér a scenárista dokumentárního filmu, průkopník českého filmového zpravodajství a vědeckého filmu, propagátor filmového archivnictví a muzejnictví, filmový historik a publicista, pedagog.

Po absolvování reálného gymnázia v Praze na Starém Městě v roce 1915 navštěvoval Jindřich Brichta v letech 1915 – 1925 jako řádný student České vysoké učení technické v Praze, kde složil v roce 1923 první státní zkoušku z oboru stavební inženýrství. Jako mimořádný posluchač přírodovědecké fakulty University Karlovy studoval v polovině dvacátých let u prof. Viktorina Vojtěcha i praktické využití kinematografie ve vědě a technice. První praktické filmové zkušenosti získal v roce 1917 při práci s filmovým kameramanem Karlem Deglem. Poté byl v průběhu roku 1918 bezplatně zaměstnán u filmové společnosti Lucernafilm a v letech 1918 – 1924 pracoval jako filmový kameraman u filmových společností Bratři Deglové (1918 – 1919), Weteb (1919 – 1921) a Comenius (1922 – 1924).

V první polovině dvacátých let se kromě natáčení hraných a dokumentárních filmů také zúčastnil jako filmový kameraman výzkumné expedice Moravského zemského muzea v Brně do Jugoslávie vedené archeologem dr. Karlem Absolonem (1920), zastával funkci ředitele kina Alma studentského Akademického domu (1921 – 1922) a spolupodílel se na založení fotograficko-kinematografického oddělení Technického muzea československého (1923) a Společnosti pro vědeckou kinematografii (1924).

V roce 1925 podnikl jako stipendista československého ministerstva školství a národní osvěty a ministerstva zemědělství šestiměsíční cestu do Rakouska, Švýcarska, Francie a Anglie. Během ní studoval postavení kinematografie v jednotlivých zemích, problematiku vědecké fotografie a kinematografie, filmového muzejnictví a osvětové funkce filmu a pracoval v Mareyově institutu v Paříži. Po návratu ze zahraničí byl i nadále činný ve fotograficko-kinematografickém oddělení Technického muzea, redigoval měsíčník Společnosti pro vědeckou kinematografii Kinematografie a pokračoval v práci filmového kameramana.

Od roku 1928 se již věnoval výhradně dokumentárnímu filmu a filmovému zpravodajství v řadě funkcí: v letech 1927 – 1931 technický ředitel filmového týdeníku Elektajournal, 1932 – 1937 filmový kameraman pracující smluvně pro domácí a zahraniční filmové týdeníky, 1937 – 1943 technický ředitel Československého (od 1939 Českého) zvukového filmového týdeníku Aktualita a 1943 – 1945 zástupce vedoucího filmového archivu Českomoravského filmového ústředí (ČMFÚ).

V roce 1945 stanul v čele pražského filmového archivu, který byl v rámci zestátněné československé kinematografie začleněn do Československého filmového ústavu, a z titulu této funkce zastupoval Československo po druhé světové válce v Mezinárodní federaci filmových archivů (FIAF). O šest let později (1951) byl jmenován řádným docentem Filmové akademie múzických umění (FAMU) pro dějiny filmové techniky. Kromě FAMU, kde přednášel od jejího založení (1947) až do své smrti (1957), vyučoval dějiny filmové techniky i na Vyšší filmové škole zřízené v roce 1950 v Klánovicích (1951/1952 v Hostivaři a od školního roku 1952/1953 v Čimelicích u Písku). Dlouhou dobu působil také jako soudní znalec pro kinematografii a kinematografickou techniku a věnoval se i zlepšovatelství na poli filmové techniky. V roce 1955 obdržel Řád práce za „vynikající činnost v oboru filmové dokumentace, zejména za vybudování muzea kinematografie“.

V prvním desetiletí své kameramanské dráhy (1918 – 1927) natočil Jindřich Brichta dvanáct hraných filmů. Do historie českého hraného filmu se zapsal technicky čistou fotografií a tím, že využil jako jeden z prvních

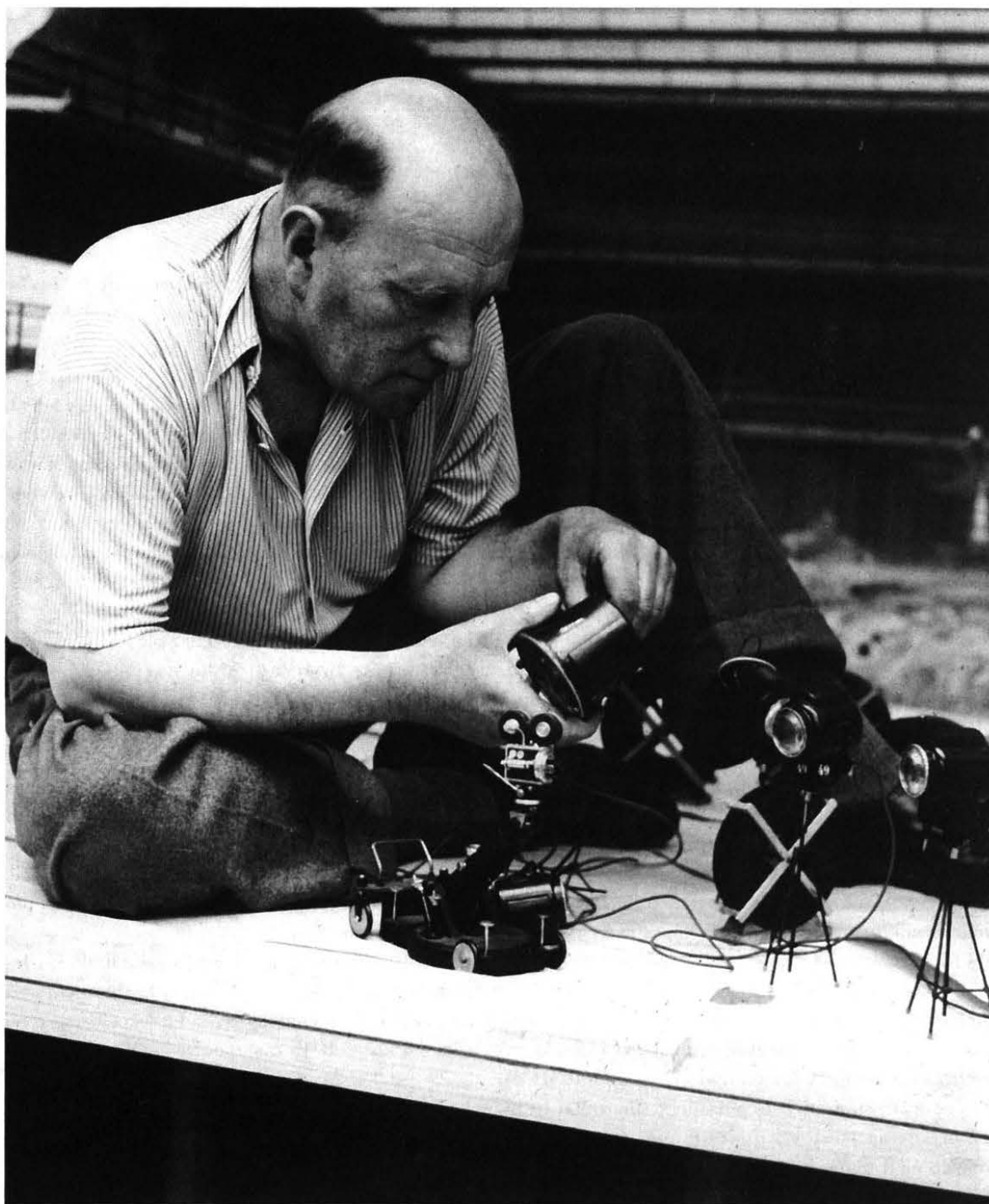
Jindřich Brichta

Foto archiv

v české kinematografii filmových triků při snímání scény požáru stavby gotické katedrály pro film *Stavitel chrámu* (1919).

Brichta patřil k zakladatelům původního českého filmového zpravodajství. Již v roce 1918 natáčel první dny československé samostatnosti a příjezd presidenta T. G. Masaryka (filmy *První dny československé samostatnosti* a *Návrat T. G. Masaryka*, [1918]). Byl tedy u jeho počátků a od druhé poloviny dvacátých let také, vedle práce aktivního filmového zpravodaje, budoval organizační základny filmového zpravodajství v *Elektajournalu* a *Aktualitě*.

Brichta se až do konce čtyřicátých let (1948) věnoval dokumentárnímu filmu, v němž se realizoval jako scenárista, režisér, kameraman a producent. Z jeho rozsáhlé filmové dokumentární tvorby (realizace a spolurealizace dvaceti dvou dokumentárních filmů) náleží k nejzdařilejším dva autorské umělecké filmové dokumenty o architektuře pražského baroka a Pražského hradu z konce třicátých let *Pražské baroko* (1939) a *Svatý Jiří na hradě pražském* (1939).

Vedle aktivní práce ve filmu se Jindřich Brichta od svých vysokoškolských studií systematicky zabýval i dějinami fotografie a filmové techniky, historií české a světové kinematografie a využitím fotografie a filmu ve vědě a školství. Vyjádřením těchto zájmů byla po první světové válce jeho spolupráce s botanikem prof. Vladimírem Úlehrou při prvních pokusech s časosběrným snímáním růstu rostlin (1920). Podílel se na činnosti Československé společnosti pro vědeckou kinematografii, jejímiž dalšími zakladateli byli filmový historik a publicista ing. Karel Smrž a odborník na fotochemii a vědeckou fotografii prof. Viktorin Vojtěch. Intenzivní zájem o dějiny filmové techniky pak přivedl Jindřicha Brichtu ke spolupráci s fotograficko-kinematografickým oddělením pražského Technického muzea, která trvala od dvacátých let až do jeho smrti. V roce 1925 byl autorem první veřejné expozice tohoto oddělení a soustavným doplňováním a rozšiřováním jeho sbírek v dalších desetiletích vytvořil základ dnešního sbírkového fondu oddělení Foto-kino Národního technického muzea. Významným mezníkem v této akviziční činnosti pro sbírky Technického muzea byla Brichtova cesta do západní Evropy v roce 1925, při níž navázal osobní kontakty s řadou zahraničních filmových institucí a sběratelů, které nadále využíval ve prospěch muzea. Z uvedených aktivit a také z jeho zájmu o osvětové využití filmu pak vycházel Brichtův plán z roku 1935 vybudovat v Technickém muzeu ve spolupráci s Československou společností pro vědeckou kinematografii filmový archiv pro uchování filmů a další filmové dokumentace. K jeho uskutečnění před druhou světovou válkou nedošlo a Brichtovy snahy o založení filmového archivu v Čechách byly realizovány až zřízením filmového archivu ČMFÚ v roce 1943. Vědecké fotografii a filmu a dějinám filmové techniky a kinematografie se Jindřich Brichta věnoval od dvacátých let také ve své přednáškové a publikační činnosti, již lze rozdělit do tří základních tematických okruhů: filmové archivnictví a muzejnictví; zrození kinematografie, fotografická a filmová technika, její historie a popularizace; počátky českého filmu.

Patří sem i Brichtova spolupráce s redakcí Ottova slovníku naučného (od roku 1934) a popularizace kinematografie a dějin filmové techniky prostřednictvím filmových výstav, které seznamovaly veřejnost s fotografickými a kinematografickými sbírkami pražského Technického muzea. Nejvýznamnější z nich organizoval po skončení druhé světové války: výstavu „50 let kinematografu“ k padesátému výročí vzniku kinematografie, uskutečněnou v Praze a Brně v letech 1945 – 1946, výstavu k padesátému výročí promítání prvních českých filmů Jana Kříženeckého v roce 1948 v Praze a rozšířenou a nově instalovanou expozici fotografického a kinematografického oddělení Technického muzea v roce 1949.

FILMOGRAFIE: 1918: *Návrat T. G. Masaryka* (k); *O děvčicu* (Josef Folprecht – Karel Degl, k); *První dny československé samostatnosti* (k); 1919: *Stavitel chrámu* (Karel Degl – Antonín Novotný, k); 1920: *Plameny života* (Václav Binovec, k); *Za svobodu národa* (Václav Binovec, k); 1921: *Černí myslivci* (Václav Binovec, k); *Děti osudu* (Josef Rovenský, k); *Irčin román* I. (Václav Binovec, k); 1923: *Cesta kolem republiky* (k); 1926: *VIII. slét všesokolský* (Jan S. Kolár, k); *Román hloupého Honzy* (František Hlavatý, k); *Řina* (Jan S. Kolár, k); 1927: *Pražské děti* (Robert Zdráhal, k); *V panském stavu* (Václav Kubásek, k); *Ve spárech upíra* (Theodor Pištěk – Květoslava Semonická, k); 1928: *Demänová* (r); *Fyziologie srdce* (k); *Praha v záři světél* (Svatopluk Innemann, p); 1938: *Jásající město* (Petr Klen, k); 1939: *Pražské baroko* (r, k); *Svatý Jiří na hradě pražském* (r, k); 1940: *Defilé č. 1 – 6* (Petr Klen, r, k); *Radost ze života* (r, s, k); *Věčná tma* (r, k); 1941: *Defilé č. 7 – 8* (Petr Klen, r, k); *Královská kanonie strahovská* (Petr Klen, r, k); *Lidé v bílém doopravdy* (r, k); 1942: *Práce a peníze* (r, s, k); 1944: *Radost všem* (Miloš Makovec, k); 1945: *Vlast vítá* (J. A. Holman – Otakar Vávra, k); 1946: *Cesta k barikádám* (Otakar Vávra, k); *50 let kinematografie* (František Sádek, n, s); 1948: *Bílá Telč* (r, k); *Velikonoce na Slovácku* (r, k); *Země Doudlebs* (r, k).

VÝBĚROVÁ BIBLIOGRAFIE: [všechny příspěvky byly otištěny pod celým autorovým jménem] *Mezinárodní normalizace rozměrů filmu a transportních orgánů strojů kinematografických*. „Kinematografie“ 1, 1926, č. 1, s. 5 – 7; *Metody momentní fotografie jiskrové*. „Kinematografie“ 1, 1926, č. 3, s. 32 – 40; *Prvé „živé“*

obrázky. „Svět ve filmu a obrazech“ 2, 1933, č. 50, s. 6 – 7; *Kde jsou kinematografické relikvie*. „Svět ve filmu a obrazech“ 3, 1934, č. 10, s. 6 – 8; *Starosti s filmovým archivem*. „Filmová práce“ 2, 1946, č. 26 (29. 6.), s. 4; J. A. F. Plateau – vynálezce ožívajícího obrazu. Praha 1948; *Chrám práce*. „Věstník Národního technického muzea“ 30, 1949, č. 1, s. 22 – 26; *Le film scientifique en Tchécoslovaquie*. zvl. číslo „Les Beaux Arts“ 1949; *Stručné poznámky k dějinám fotografie*. Praha 1950; *Muzej československého kinematografického umění*. „Iskustvo kino“ 1951, č. 3, s. 36 – 39; *Muž s kouzelnou skříňkou*. *Živá škola kinematografie*. „Květy“ 1, 15. 4. 1951, č. 15, s. 16; *O vynálezi filmu*. „Mladý technik“ 5, 1951, č. 8, s. 154 – 155; *Un précurseur du cinéma*. „Parallèle“, 24. 5. 1951, č. 244, s. 4; *Český pravěk zvukového filmu*. „Haló noviny“ 4, 1953, č. 7, s. 5; *Naše kinematografické muzeum*. „Filmový technik“ 1, 1953, č. 9, s. 163 – 164; *Purkyňův přínos k vynálezu kinematografu*. „Vesmír“ 32, 1953, č. 7, s. 250 – 252; *Kus kroniky vývoje natáčecí techniky I*. „Film a doba“ 1954, č. 3, s. 506 – 513; *Kus kroniky vývoje natáčení techniky II*. „Film a doba“ 1954, č. 6, s. 1110 – 1116; *Aus der Urzeit des tschechoslowakischen Filmwesens*. „Der tschechoslowakische Film“ 6, 1955, 4. 11., s. 5 – 6; *Jan Evangelista Purkyně a film*. „Film a doba“ 1, 1955, č. 5 a 6, s. 232 – 237; *Jan Evangelista Purkyně i kino*. „Československá“ 1955, č. 11, s. 8 – 11; *K šedesátiletému výročí zrození filmového umění*. *Slavná cesta k filmu*. „Věda a technika mládeži“ 1955, č. 25, s. 778 – 779; *Podíl vědy na vynálezu kinematografie*. „Vesmír“ 34, 1955, č. 10, s. 343 – 344; *Zajímavosti o panoramatickém filmu*. „Zemědělské noviny“ 11, 21. 5. 1955, č. 123, s. 3; *Přes šedesát let kinematografu v NTM*. In: *Sborník Národního technického muzea*. Sv. 2. Praha 1956, s. 200 – 202; *Edison ukázal cestu*. Praha 1959; Jaroslav Brož – Myrtil Frída, *Dějiny československého filmu v obrazech 1898 – 1930*. Praha 1959 (text k obrázkům č. 1 – 41).

LITERATURA A PRAMENY: Karel Smrž, *Padesátka všeobecně i jako taková*. „Filmové noviny“ 1, 1947, č. 26 (28. 6.), s. 7; Karel Smrž, *Malá příčina – velké následky*. „Svět práce“ 4, 23. 6. 1948, č. 25, s. 12; R. Jaroš, *Z galerie našich filmařů*. *Jindřich Brichta – sběratel ve prospěch celku*. „Haló nedělní noviny“ 4, 27. 6. 1948, č. 25, s. 6; *Udělení vysokého státního vyznamenání spolupracovníku NTM*. In: *Sborník Národního technického muzea*. Sv. 2. Praha 1956, s. 209; *Zemřel Jindřich Brichta*. „Filmové informace“ 8, 12. 6. 1957, č. 24, s. 10; Jaroslav Boček, *Jindřich Brichta zemřel*. „Kultura“ 1957, č. 24 (13. 6.), s. 4; J. Brož – M. Frída, *Místo přání k šedesátinám...* „Film a doba“ 3, 1957, č. 6, s. 425; Jan S. Kolár, *Filmař a historik Jindřich Brichta*. „Film a doba“ 3, 1957, č. 7, s. 477 – 479; Jaromír Kučera, *Průkopnické zásluhy Jindřicha Brichty*. „Film a doba“ 3, 1957, č. 6, s. 425 – 426; Václav Wasserman, *Za Jindřichem Brichtou*. „Kino“ 12, 1957, č. 13, s. 198; František Smažík, *Lidé v bílém“ doopravdy*. *Kameraman Jindřich Brichta režisérem*. *Co se kolem filmování zběhlo*. „Kino“ 13, 1958, č. 12, s. 182 – 183; *Jak začínali*. *Jindřich Brichta*. In: Václav Wasserman vypráví o starých českých filmařích. Praha 1958, s. 256 – 261; *Průkopníci čs. kinematografie VII. Jindřich Brichta*. *Sborníček*. Sestavil Václav Wasserman. Praha 1959; V. G., *Kufr snů a Jindřich Brichta*. „Film a doba“ 7, 1961, č. 4, s. 267 – 268; Šárka a Luboš Bartoškoví, *Filmové profily. Filmografie československých filmových umělců. Scenáristé, režiséři a kameramani hraného filmu* (heslo Jindřich Brichta). Praha 1966, s. 33 – 34; Myrtil Frída, *Vzpomínka*. „Záběr“ 10, 1977, č. 12 (3. 6.), s. 6; V. P. Merta, *Muži za kamerou III. Jindřich Brichta*. „Kino“ 33, 1978, č. 3, s. 13; Luboš Bartošek, *Muži za kamerou*. Praha 1984; Šárka a Luboš Bartoškoví, *Filmové profily. Českoslovenští scenáristé, režiséři, kameramani, hudební skladatelé a architekti hraných filmů*. (heslo Jindřich Brichta). Praha 1986, s. 57 – 58. Pozůstalost Jindřicha Brichty, Národní filmový archiv, sign. VI/1-316, kart. č. 1 – 5; Pozůstalost Jindřicha Brichty, Archiv Národního technického muzea, 14 kart., nezpracováno; Katalogy posluchačů stavebního inženýrství Českého vysokého učení technického, školní rok 1915/1916 – 1924/1925. Archiv Českého vysokého učení technického.

Pavel Zeman

NÁRODNÍ FILMOVÝ ARCHIV
ANIMOVNA